

Як ми втрачали Крим. Свідчення перших осіб України

1 Росіяни нарошували свої сили від Севастополя до Керчі. На той час частина підрозділів нашої 36-ї бригади берегової оборони вже вийшла під Сімферополь на Ангарський полігон. Туди ми планували перекинути два батальйони: танковий механізований мав перекрити напрямок по автостраді Севастополь – Сімферополь, а гірсько-піхотний батальйон мав перекрити трасу Ялта – Сімферополь якраз на Ангарському перевалі.

Таким чином ми повністю заблокували б доступ російських підрозділів до степового Криму. **Це був шанс, ми вважали.** Бо всі військові об'єкти на південному узбережжі були вже заблоковані військовими РФ.

Того ж дня, 1 березня ввечері, відбувалося засідання РНБО, на яке поїхали начальник Генерального штабу і виконувач обов'язків міністра оборони.

А ми в одному із приміщень Головного оперативного управління готували реалізацію нашого задуму. Уже віддали відповідне розпорядження командувачу Повітряних сил на забезпечення перельотів та авіаційної підтримки. Пізно ввечері, після 22 години, з наради повернувся міністр оборони та НГШ (Ігор Тенюх та Михайло Куцин — «Українська правда»). Мене і ще кількох генералів у приймальні перед своїм кабінетом зібрав тодішній перший заступник начальника Генштабу генерал-полковник Воробйов і каже: «Всім усе стій».

Чому так сталося? Я не знаю. Можливо, на засіданні РНБО було прийняте відповідне рішення. Якщо немає політичного рішення, військові таких рішень не приймають.

Хоча підрозділи, визначені для нашого задуму, були повністю з боєкомплектотом і готові до виконання завдання.

Якби ми виконали ці сплановані заходи, в нас був шанс тримати під контролем степовий Крим. Це не давало б можливості провести Кримський, як вони називають, «референдум». А як би дали розвивалися події, зараз дуже важко передбачити... Але був шанс.

Наступного дня Росія відправила на Крим 8 – 9 транспортних літаків типу Іл-76 і до 12 вертольотів над Кримом.

Олександр ТУРЧИНОВ, Голова ВР, в.о. Президента (23 лютого 2014 – 7 червня 2014 року)

— Коли вперше Вам доповіли про події в Криму? Які були ухвалені рішення?

— 27 лютого, коли ми в Києві тільки розпочали формування нового уряду, російський спецназ захопив будівлі кримського парламенту і Ради Міністрів.

Отримавши інформацію з Криму, я негайно скомандував підрозділам Внутрішніх військ, розташованим у Сімферополі, оточити й підготувати штурм захоплених будівель. Внутрішні війська змогли оточити будівлі, але, не протримавшись і кількох годин, розійшлися під тиском великої кількості проросійськи налаштованих кримчан, які там зібралися. Мені доповіли, що в умовах, які склалися, вони не в змо-

Одразу після захоплення парламенту й уряду АРК Росія перейшла до відкритої фази окупації Криму. На півострів військово-транспортними літаками й кораблями ВМС РФ почали інтенсивно перекидати кращі штурмові підрозділи десантних військ і морської піхоти, озброєння і військову техніку. Російські війська взяли під контроль стратегічні об'єкти й комунікації, оточили наші основні військові частини.

— Чи отримували Ви хоч якісь повідомлення з Криму до цього?

— Коли я 22 лютого очолив пар-

При всіх можливих помилках нової української влади все-таки це була груба, нахабна агресія Росії проти України. Російський затоплений корабель блокує вихід українських суден з озера Донузлав.

ламент, то доповідати про події як у Криму, так і в інших регіонах, було практично нікому. Не було ні місцевих адміністрацій, ні керівників силових структур та розвідки. Усе це необхідно було створювати фактично з нуля.

— Чи обговорювалися якісь спецоперації в Криму?

— 1 березня Рада Федерації РФ дозволила Путіну ввести війська на територію України. Політичним прикриттям для такого рішення стало звернення Януковича. Швидко нарошувалася 80-тисячне угруповання російських військ біля нашого кордону. Танки, артилерія, системи залпового вогню, штурмова авіація. Наша розвідка доповідає про повну готовність РФ до вторгнення. За інформацією Міністерства оборони України, цьому ми могли протиставити лише дві батальйонно-тактичні групи та ще кілька зведених підрозділів загальною чисельністю до 5 тисяч осіб, здатних хоч якось виконувати бойові завдання.

Усе, що можливо, в нашій армії було приведено в повну бойову готовність. Починаємо оперативне перекидання військ до північного кордону і на схід.

Особливо вразливим був чернігівсько-київський напрямок. Якби російські танки зайшли з боку Чернігівської області, то за півдня могли бути вже в Києві з Януковичем в обози.

Однак, щоб розв'язати собі руки й зосередитися на захопленні мате-

завершити окупацію Кримського півострова.

Увечері 1 березня до мене приїхали керівники Міноборони й Генштабу. Кажуть, що ГШ РФ передав ультиматум: до 24.00 усім українським військовим у Криму скласти зброю і здатися, інакше вони починають штурм усіх місць дислокації наших в/ч у Криму.

Позиція оборонного відомства: робіть що завгодно, але не допустіть цього штурму. Росіяни набагато переважають нас за чисельністю, озброєнням і підготовкою, при цьому їх активно підтримує значна частина задуреного російською пропагандою населення Криму.

Пізно вночі телефоную до Кремля. З Путіним не з'єднують, тільки з Нарішкіним.

«Передайте Путіну: ми не приймаємо вашого ультиматуму, а в разі штурму я віддав наказ стріляти на ураження, — кажу йому я. — Уся кров буде на вас як на агресорах, і ви для всього світу будете військовими злочинцями, які відповідальні за тисячі смертей».

втрачили Крим?

— Для мене стало зрозумілим, що Україна може втратити Крим у момент підписання та ратифікації Харківських угод, які передбачали продовження перебування Чорноморського флоту в Криму ще на 25 років. У майбутньому саме це стало головною базою для реалізації операції з окупації Криму.

...Окрім того, окупації Криму сприяла пасивна позиція наших союзників, на очах яких руйнувалася система колективної безпеки та змінювались європейські кордони, а також повна девальвація гарантій, які отримала Україна відповідно до Будапештського меморандуму.

— Чи є речі, про які раніше не можна було говорити про ті події, а тепер можна? Якщо так, розкажіть.

— Зараз можна говорити про повну неготовність наших військ до відсічі агресії та про ту кількість зрадників, які продалися росіянам. Країна не мала армії, здатної її захистити.

Тоді я не міг цього говорити, це б деморалізувало мільйони громадян, могла виникнути паніка та повна дестабілізація ситуації в країні.

Для розуміння ситуації — серед усіх силовиків, які перебували у Криму, не зрадили свою країну:

— з 13 468 солдатів і офіцерів Збройних сил — лише 3990 (29,6%);
— з 10 936 працівників МВС не стали зрадниками лише 88 осіб (0,8%);

— з 1870 прикордонників до України повернулося лише 519 (29,7%);

— з 2 240 працівників СБУ — лише 242 (10,8%);

— з 527 офіцерів і прапорщиків Управління держохорони не зрадили Україну лише 20 осіб!

Але це були не всі проблеми. По всьому південному сходу країни в Харківській, Донецькій, Луганській, Запорізькій, Дніпропетровській, Миколаївській, Херсонській і Одеській областях почалися підготовлені російською агентурою сепаратистські заколоти («Русская весна»).

Було організовано багатотисячні мітинги з російською символікою і сепаратистськими гаслами, захоплено адміністративні будівлі, перекрито дороги. У багатьох регіонах силовики не тільки не протидіяли цим виступам, а й активно сприяли їх проведенню.

...У цьому комплексі заходів, який я підписав разом з указом про введення в дію рішення РНБО, я наказував військам, які залишилися в оточенні в Криму, залишитися вірними присязі, захищати свої позиції в місцях розташування (військові частини, аеродроми, кораблі), за необхідності застосовувати зброю.

...Кримський бліцкриг російсько-генштабу зазнав поразки.

Наші солдати й офіцери, які залишилися вірними присязі, — менше 4-х тисяч — місяць обороняли свої частини в повному оточенні, практично без зв'язку, скувавши багато в чому переважаючі сили противника, не давши розпочати другий — основний — акт агресії проти України.

Оксана КОВАЛЕНКО, «Українська правда», 10.04.2017 р.

Бліц-інформ

Жертви комуністичних репресій зможуть отримати компенсацію за всі роки неволі

Парламент ухвалив у першому читанні зміни до Закону «Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні». Законопроект передбачає встановити виплати за кожен місяць усього періоду незаконного ув'язнення або примусового лікування в розмірі однієї мінімальної зарплати (на день виплати компенсації).

Також реабілітовані громадяни зможуть подавати заяви про компенсацію та повернення майна без обмеження будь-яким строком.

Підвищення пенсій реабілітованих осіб і членів їхніх родин планується уніфікувати та встановити до всіх пенсій (або інших соціальних виплат, які виплачуються замість пенсії) так, як і всім іншим категоріям пільговиків.

Відповідно до нинішнього чинного закону реабілітованим особам виплачується грошова компенсація лише за 75 місяців (6 років 3 місяці) незаконного позбавлення волі.

Автори нового законопроекту зауважують, що ця стаття суперечить Конституції України. Є й інші норми, які вже застаріли, оскільки чинний закон ухвалили ще 17 квітня 1991 року — за часів СРСР.

Нагадаємо: у квітні 2015 року Верховна Рада України ухвалила чотири закони, які називають «декомунізаційними». Це закони «Про правовий статус і вшанування пам'яті борців за незалежність України у ХХ столітті», «Про засудження комуністичного і націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів», «Про доступ до архівів репресивних органів комуністичного тоталітарного режиму 1917 – 1991 років» та «Про увічнення перемог над нацизмом у Другій світовій війні 1939 – 1945».

Бондарчук звільнений під заставу

У Лондоні в рамках екстрадиційного процесу був узятий під арешт экс-керівник «Укрспецекспорту» Сергій Бондарчук. Утім, він був звільнений під заставу, заплативши її в розмірі близько 75 тисяч фунтів, що дорівнює 2,48 млн гривень.

Українські правоохоронці звинувачують Сергія Бондарчука в розкраданні державного майна в сумі 7,5 мільйона доларів. Бондарчук заявляє, що обвинувачення проти нього сфальсифіковані. У травні 2016 року Бондарчук повідомив, що попросив у Британії політичний притулок.

Бондарчук у минулому — офіцер СБУ, бізнесмен, народний депутат України, член керівництва партії Віктора Ющенка «Наша Україна» й ініціатор її розпуску.

Від 2005 до 2010 років Сергій Бондарчук був генеральним директором державної компанії з імпорту й експорту продукції і послуг військового та спеціального призначення «Укрспецекспорт». Наприкінці своєї каденції Президент Віктор Ющенко присвоїв Бондарчуку звання Героя України.

До свого 140-річчя головна бібліотека області отримала нові книги

30 своїх видань Український інститут національної пам'яті безкоштовно передав Чернігівській обласній універсальній науковій бібліотеці імені В. Короленка, яка нині святкує 140-річчя. Такі самі комплекти видань отримали 22 районні бібліотеки, а також бібліотеки міст обласного значення — Ніжина, Прилук, Новгород-Сіверського.

Це, зокрема, такі книги: «Усна історія російсько-української війни (2014 – 2016)» (Видання спогадів про події АТО, випуск 2); «Воїни. Історія

українського війська»; «Майдан від першої особи. Мистецтво на барикадах» (випуск 2); «Голодомор не зламав»; «Щоб не забули. Пам'ять про тоталітаризм в Європі»; «Матеріали дискусій з питань Другої світової війни» (випуск № 1 – 4); збірники «Національна та історична пам'ять» (випуски 2, 3, 4, 5, 8, 9, 10); «Запорізька Січ та українське козацтво»; «Як перейменувати вулицю»; «Holodomor 1932 – 1933. Communist Genocide in Ukraine»; «Україна в Другій світовій війні» (англійською мовою); Мате-

ріали конференції «Українська Друга світова»; Матеріали конференції «Війна. Окупація. Пам'ять»; «Українське козацтво в національній пам'яті. Чернігівський полк» томи 1 – 2; «Володимир Винниченко»; Сергійчук В. «Трагедія Волині»; Матеріали конференції «Битва за Дніпро»; «Наш Крим: неросійські історії українського півострова»; «Симон Петлюра».

Сергій БУТКО, представник УІНП в області